

A professional portrait of Petra Prebil Bašin, a woman with long, straight, light brown hair, smiling warmly. She is wearing a red long-sleeved top under a grey vest with a white herringbone pattern and a matching cowl neck. Her hands are clasped in front of her, and she is wearing a silver watch on her left wrist. The background is a plain, light grey.

Petra Prebil Bašin
direktorica GZS Združenja za papirno in papirno
predelovalno industrijo

INTERVJU

Kadri in energija ostajajo izziv

Podjetja v papirni in papirno predelovalni industriji so na prelomnici, negotovost pa je še vedno velika.

Barbara Perko, Foto: Tadej Kreft

Zadnjih nekaj let je bilo za papirno in papirno predelovalno dejavnost polno izzivov. Svojevrstnega je predstavljala pandemija covid-19, največjega pa je prinesla energetska kriza. »Negotovost je še vedno velika,« poudarja **direktorica GZS Združenja za papirno in papirno predelovalno industrijo, Petra Prebil Bašin**. Še vedno upajo, da bo vlada vendarle priskočila na pomoč tudi energetske intenzivnim panogam, ki so v primerjavi s konkurenco v čedalje bolj nezavidljivem položaju. Podjetja delajo, kar je v njihovi moči, tudi na področju razvoja in inovacij, a izzivov je čedalje več.

Kakšno je vzdušje v dejavnosti?

Čutiti je zaskrbljenost. Papirna in papirno predelovalna dejavnost je ena tistih, ki je najbolj trpela zaradi energetske krize, medtem ko je obdobje korone dobro zvozila. Trenutno smo na prelomnici, saj kar nekaj podjetij v Evropi trajno ali vsaj začasno ustavlja proizvodnjo. Kaj se bo zgodilo pri nas, ne vemo.

Pravite, da je koronsko obdobje panoga dokaj uspešno prestala. Predvsem se zdi, da se je dobro odzval embalažni segment.

Embalažni segment uporabe papirja je res v porastu, saj je že več kot dve tretjini vsega papirja namenjenega embalaži. Izgublja del, namenjen grafiki, tretji del pa je namenjen tissue oz. toaletnemu programu. To so trije glavni sestavni deli, ki jim moramo nato dodati še segment

specialnih papirjev, kot so papir za etikete, zaščiteni papirji itd. Zaradi svojih ključnih lastnosti (bioosnovanost, visok delež reciklabilnosti) je papir pridobil v primerjavi s plastiko. Gre za biomaterial, večina surovin prihaja iz Evrope in večina papirja ostaja v Evropi. Najbolj »commodity« proizvodi kljub temu prihajajo tudi iz Kitajske.

Ali nas mora skrbeti za grafični segment?

Če za kaj, nas mora dejansko skrbeti za grafični papir, ker trenutno ni uvoznih carin v Evropi, po novem letu so se bistveno pocenili še ladijski prevozi, kar je dodatno povečalo konkurenčnost Kitajske, kjer imajo bistveno nižje cene energije.

Cene energije so potem tiste, ki v tem trenutku predstavljajo ključni dejavnik.

Da, v tem trenutku je to najbolj odločujoče, ker je to energetske-intenzivna dejavnost. Stroški so za petkrat ali šestkrat višji.

V kakšnem stanju so trenutno naše papirnice?

V Sloveniji imamo šest papirnic, kar je veliko gledano na število prebivalcev. Pri nas imamo tradicijo proizvodnje papirja. Naše papirnice so v zelo različni kondiciji, saj tudi delajo različne produkte in so v različnem lastništvu. Tisti, ki delajo v kakšni uspešni niši, kot sta na primer farmacija ali prehrabna industrija, so uspešni, prav tako embalažerji. Največ težav je s časopisnim in grafičnim papirjem,

razlog za to pa so že prej omenjeni stroški energije.

Energetska kriza je pustila določene posledice. Kakšne so?

Negotovosti je ogromno. Za nami je res težko leto. Poleg energije so bile izredno visoke tudi cene celuloze in odpadnega papirja, k sreči pa je bilo lani veliko naročil. Letos je slika drugačna, saj se naročila šibijo. Pri nas proizvodnje niso ustavljali, le posamezne stroje. V nekem trenutku zaradi visokih cen energije ni bilo ekonomsko smiselno delati in so se papirni stroji raje ustavili za nekaj dni ali tednov.

Kakšne bodo posledice teh ustavitvev?

Poslovni rezultati za leto 2022, ki jih še čakamo, ne bodo najboljši oziroma izjemno različni od podjetja do podjetja. Vedeti morate, da so bile papirnice v različnem položaju. Ene so imele zakupljeno energijo, druge ne, nekatere so imele zakupljen samo del energije, odvisno tudi od tega, v katerem delu leta je bil zakup opravljen. Z vidika cen je bila problematična zgodnja jesen in potem konec leta.

Ali je še upanje, da bo s strani države za ta podjetja prišlo do kakšne pomoči?

Upanje umre zadnje, tako da upamo, da bo. Da je Talum tri leta pred načrtovanim ustavil primarno proizvodnjo aluminijskega, bi moral biti glasen alarm vladi, da ni več šale. Ko enkrat ustaviš tako primarno

proizvodnjo, ni poti nazaj. V skupini energetske-intenzivnih dejavnosti se bojimo, kakšen signal nam s tem daje vlada. Ali je še mesto za te dejavnosti v Sloveniji? Ker enostavno se zdi, da so vse okoliške države poskrbele za vso industrijo, pri nas pa smo prepuščeni sami sebi. To je velik udarec za konkurenčnost. Zadnje mesece nam podjetja s trga ves čas poročajo, da so nekonkurenčna ne samo znotraj Evrope, ampak tudi napram Ameriki, Kitajski itn.

Občutek je, da je pri nas industrija prepuščena sama sebi.

Dejavnost papirne in papirno predelovalne industrije se je v zadnjih letih prilagodila, podjetja sledijo razvoju, gredo po poti sprememb. Kje so še rezerve?

Smo v procesu zelenega prehoda. Podjetja, ki zdaj ne spreminjajo svojega razmišljanja, svojih poslovnih modelov, ki ne gledajo na bolj zeleno energetsko oskrbo, bodo v prihodnje zelo težko preživela. Dogaja se neka revolucija in na ta vlak je po mojem treba skočiti. Razvoj, zakonodaja, sama miselnost nas usmerjajo v določeno smer. Podjetja delajo na tem, pripravljajo trajnostna poročila. Paloma, na primer, je kljub koroni in energetske krizi v velikem investicijskem valu. Imajo načrtano pot in jo tudi uresničujejo, druga podjetja pa tudi v različnih obsegih pač.

Kaj je glavni izziv, ki ga prinaša zeleni prehod?

Zagotovo je to tehnologija proizvodnje papirja. Če si predstavljate – vlakna papirničarji najprej namočijo, potem sušijo vodo stran od vlaken, kar pomeni, da gre za energetsko zelo potraten proces. Evropsko združenje papirničarjev Cepi je že pred desetimi leti izpeljalo natečaj za prebojne tehnologije. Kako narediti papir brez vode? Kako razpustiti celulozo brez dodatne energije? Te tehnologije so do neke stopnje razvite, niso pa še uporabne na industrijskem nivoju. Za to potrebujemo še nekaj časa, vendar pa nas prav čas zelo preganja. Smo že sredi tretjega desetletja, zastavljeni cilji in pričakovanja do 2030 pa so zelo visoki.

Z energetske krizo je postal zemeljski plin zelo nezaželen, kar je za dejavnost, ki je plinsko zelo intenzivna, velik problem. Izziv tako postaja uporaba alternativnih goriv, do neke mere bi lahko šlo za elektrifikacijo, sicer pa za uporabo sintetičnih plinov, kjer pa tudi vemo, da še niso povsem razviti. Vse je še zelo v povojih, zato prehod v dveh, treh letih ni mogoč.

Prednost imajo tudi tisti proizvajalci, ki imajo biomaso ali pa mogoče kurijo odpadke. Naše papirnice niso velike in morajo celulozo kupiti na trgu. V tujini imamo papirnice, ki imajo lastne gozdove in je ta njihov vir za celulozo, stranske proizvode pa lahko potem porabijo v smislu krožnega gospodarstva.

Pogosto se spreminja tudi zakonodaja. Na kaj morajo biti podjetja v dejavnosti pozorna?

Spremljamo novo direktivo o odpadni embalaži, ki nas skrbi, ker zelo daje prednost embalaži za ponovno uporabo. Papir nima takih atributov, njegova prednost je reciklabilnost. A tudi ta že predstavlja izziv, ker je na trgu, generalno gledano, vedno večji delež surovine, ker ostaja odpadni papir, kar pomeni tehnološko tudi večjo zahtevnost za proizvajalce papirja. Na evropski ravni se še pogovarjamo, da bi vseeno bila recikliranje in ponovna uporaba enakovredna.

Bojimo se tudi, kako bo po letu 2026, ko naj bi ukinili brezplačne emisijske

kupone CO₂, saj bo to pomenilo dodatno stroškovno obremenitev. Po drugi strani pa Evropska komisija sprejema zakonodajo, ki naj bi ščitila primarno proizvodnjo materialov v Evropi, kamor sodi tudi papir. V Sloveniji imamo kar težave dopovedati vladi, da je to srebrnina, na katero bi morala Slovenija še bolj paziti. Oгромno zakonodaje se še sprejema v okviru Fit for 55, kar zelo vpliva na delovanje panoge. Vse to bo vplivalo na poslovanje podjetij.

Kako lahko GZS pomaga podjetjem pri spremljanju teh novosti?

Na zbornici preko evropskega združenja dobimo določene informacije, na kar potem opozarjamo podjetja. Podjetja so tudi s strani dobaviteljev včasih opozorjena na kakšne stvari in se obrnejo na nas z dodatnimi vprašanji, na katera jim poskušamo podati odgovore. Povezovanje z evropskim združenjem in drugimi panogami je zelo pomembno, vedno bolj je prisotno to sodelovanje.

Katere so prednosti tega, da ste del evropskega združenja?

Zagotovo vpogled v zakonodajo, ki se pripravlja, pa tudi na razvoj v panogi. Združenje namreč vodi več projektov. V okviru združenja imamo skupino za energetske učinkovitost, okoljsko skupino, skupino za surovine. Izpostavila bi tudi gibanje 4ever Green, ki združuje celo verigo uporabnikov papirne embalaže, od proizvajalcev izdelkov naprej. Vključen je tudi naš Inštitut za celulozo in papir. Gibanje se ukvarja z novo metodologijo za recikliranje, saj se pripravlja nova direktiva o reciklabilnosti, kjer bo treba vse na novo klasificirati. Na tak način se sektor povezuje, informira, podjetja pa se lahko aktivno vključujejo v skupine znotraj evropskega združenja. To možnost bi morali še bolj izkoristiti.

Kako pa je z razvojem pri nas?

Podjetja imajo svoje razvojne oddelke, razvoj pa poteka tudi na Inštitutu za celulozo in papir. Vsaka papirnica se lahko pohvali z nečim na svojem področju – novi premazi, ki omogočajo, da je papir tanjši, odporen na vodo, vlago, večja vpojnost izdelkov v tissue programu, embalaža, ki

je čim bolj optimalna za transport, prilagojena produktu itn.

Na inštitutu so uspešno zaključili dva velika projekta in se zdaj pripravljajo na njuno nadaljevanje. Zelo aktivni so na področju uporabe invazivnih rastlin za proizvodnjo papirja.

Inudstrija primarnih materialov je srebrnina, na katero bi morali še bolj paziti.

Kakšen je potencial teh novih pristopov, recimo uporabe invazivnih rastlin?

Gre za bolj obrtniško proizvodnjo. Rastline je treba ročno prebrati, jih skuhati ... Na inštitutu imajo pilotni stroj, ki je ožji od industrijskih strojev, s pomočjo katerega potem naredijo papir. Vedeti moramo tudi, da je kljub vsemu treba dodati tem izdelkom nekaj svežih celuloznih vlaken.

Nekaj projektov je že bilo izvedenih, na primer promocijski material za Mestno občino Ljubljana, iz odpadne žagovine so naredili promocijski material za MSoro.

V katero smer pa gre razvoj v dejavnosti?

Vse gre v reciklažo, vedno večji delež surovin predstavlja recikliran papir. Zdaj smo na točki, ko približno 72 % surovine predstavlja recikliran material, cilj pa je doseči 90 %. Tukaj se tudi proizvajalci sprašujejo, ali je sploh mogoče doseči tak delež, ker je vseeno pri izdelavi treba dodajati sveža

vlakna, nekaj vrst papirja pa ni mogoče reciklirati.

Drugače pa gre trend nazaj v uporabo enovrstnih materialov. V preteklosti smo že imeli veliko dobrih rešitev, ki jih je mogoče treba zdaj samo dvigniti na nov nivo. Kartonska embalaža s pvc okenčkom postaja preteklost, prav tako multikomponentni materiali, ki so se izkazali za zelo težavne pri recikliranju. Gremo nazaj na osnovne surovine in materiale, ker se tako lažje uresničuje načela krožnega gospodarjenja.

Že dolgo časa opozarjate, da je pomembno poskrbeti za kadre. Kakšne so razmere v papirništvu?

Soočamo se s podobnimi težavami kot v drugih predelovalnih dejavnostih, ključni izziv pa je štiri izmensko delo. Delodajalci se morajo vedno bolj potruditi za kader. Trenutno se trudimo za spremembo plačnega modela v dejavnosti, ki bi panogo predstavil bolj privlačno tudi mladim. Vsaka sprememba plačnega modela pomeni dvig mase za plače in temu delodajalci niso nenaklonjeni. Zavedajo se, da je treba za svoje kadre malo bolj poskrbeti. Občutek imam, da se krepijo tudi druge bonitete, kar je prav. Posodablja in avtomatizira se proizvodnja, uvajajo se regalna skladišča in še bi lahko naštevala. Povečujejo oziroma spreminjajo se v toku s časom tudi zahteve po izobrazbi v panogi. Posledično so tudi plače višje, to zavedanje je prisotno in mislim, da je to prava smer. ■